

قواعد درس ششم
عربی پایه دهم
الْفِعْلُ الْمَعْلُومُ وَالْمَجْهُولُ

فعل معلوم :

معلوم فعلی است که فاعل آن مشخص و شناخته شده باشد
مثال فارسی : نگهبان در را گشود. (چه کسی در را گشود؟ = نگهبان)
ساختار جمله فعلیه در جمله های دارای فعل معلوم : (فعل متعدی «گذرا» + فاعل + مفعول) است.

يُسَمِّي النَّاسُ الظَّاهِرَةَ «مَطَرَ السَّمَكَ» : مردم پدیده را باران ماهی می نامند.
يُسَمِّي : فعل معلوم و متعدی (گذرا) / النَّاسُ : فاعل مرفوع / الظَّاهِرَةُ : مفعول به منصوب

فعل مجهول :

زمانی فعل مجهول است ، که فاعل ناشناس و ناشناخته است یا قصد پنهان کردن آن از مخاطب را داریم.

مثال فارسی : (در گشوده شد .)

در این جمله فاعل نامشخص است یعنی حذف شده است ؛ بنابراین فعل مجهول است.

در زبان فارسی برای مجهول کردن فعل از مشتقات مصدر « شدن » استفاده می شود ؛ مثال :

زد : زده شد می زند : زده می شود دید : دیده شد می بیند : دیده می شود

المبني للمجهول (فعل مجهول) :

فاعل و انجام دهنده کار آن ناشناس می باشد، یعنی فاعل حذف شده است؛ بنابراین مجبور هستیم فعل را به شکلی دیگر به جانشین فاعل که در حقیقت قبلاً همان مفعول جمله که اکنون بعد از فعل مجهول قرار گرفته، نسبت دهیم.

مانند:

هُنَاكَ طَائِرٌ يُسَمَّى «بِرْنَاكِل» : پرنده ای وجود دارد که «برناکل» نامیده می شود.

تُعَدُّ الدُّكْتُورَةُ «آنه ماری شیمیل» مِنْ أَشْهَرِ الْمُسْتَشْرِقِينَ :
دکتر آنه ماری شیمیل از مشهورترین خاورشناسان شمرده می شود (به شمار می آید)

چگونگی مجهول کردن فعل ماضی

- 1- ابتدا حرف « عین الفعل : دومین حرف از حروف اصلی » را **کسره** (---) می دهیم و در فعل های که دومین حرف از حروف اصلی (ا ، و ، ی) می باشند در ماضی به « **یاء** » تبدیل می شوند.
- 2- حرف یا تمامی حروف حرکت دار ماقبل عین الفعل را **ضمّه** می دهیم.

کَتَبَ : نوشت --- کُتِبَ : نوشته شد

ضَرَبَ : زد --- ضُرِبَ : زده شد

اِسْتَحْدَمَ : به کار گرفت --- اُسْتُحْدِمَ : به کار گرفته شد

عَرَّفَ : شناساند --- عُرِّفَ : شناسانده شد

اَنْزَلَ : نازل کرد --- اُنْزِلَ : نازل شد

چگونگی مجهول ساختن فعل مضارع

1- در فعل مضارع عین الفعل (دومین حرف از حروف اصلی) را **فتحه** (--) می دهیم و در فعل های مضارعی که دومین حرف از حروف اصلی آن از (ا، و، ی) باشد به (الف)

تبدیل می شود .

يَكْتُبُ : می نویسد --- يَكْتُبُ : نوشته می شود

يُنزِلُ : نازل می کند --- يُنزِلُ : نازل می شود

يُعَرِّفُ : می شناساند --- يُعَرِّفُ : شناسانده می شود

يُشَاهِدُ : مشاهده می کند --- يُشَاهِدُ : مشاهده می شود

يُسْتَخْدِمُ : به کار می گیرد --- يُسْتَخْدِمُ : به کار گرفته می شود

يُسَمِّي : می نامد --- يُسَمِّي : نامیده می شود

بیشتر بدانیم

مراحل مجهول کردن جمله :

1- فاعل را از جمله حذف می کنیم (اگر فاعل صفت یا مضاف الیه داشت ، آن ها هم حذف می شوند) .

يَزْرَعُ الْفَلَّاحُ الْمُجِدُّ أَشْجَارَ التَّقَّاحِ : کشاورز کوشا درختان سیب را می کارد .

يَزْرَعُ : فعل معلوم / الْفَلَّاحُ : فاعل مرفوع / الْمُجِدُّ : صفت / أَشْجَارَ : مفعول / التَّقَّاحِ : مضاف الیه

2- مفعول را به عنوان جانشین فاعل با علامت مرفوع جانشین فاعل می کنیم (اگر مفعول صفت داشت آن را هم به

تبعیت مرفوع می کنیم) و حرکت های فعل مجهول مطابق دستور زبان عربی تغییر می کند .

يَزْرَعُ أَشْجَارُ التَّقَّاحِ : درختان سیب کاشته می شود .

3- فعل مجهول را از نظر مذکر و مؤنث بودن با نائب فاعل (جانشین فاعل) مطابقت می دهیم .

تُزْرَعُ أَشْجَارُ التَّقَّاحِ : تُزْرَعُ : فعل مجهول / أَشْجَارُ : جانشین فاعل (نائب فاعل) / التَّقَّاحِ : مضاف الیه

در زبان فارسی برای **مجهول کردن** فعل از مشتقات مصدر «**شدن**» استفاده می شود؛ بنابراین فعلی که مجهول شده در ترجمه ماضی آن غالباً از کلمه ی «**شد**» و در ترجمه ی مضارع آن معمولاً از کلمه ی «**می شود**» استفاده می کنیم.

سُئِلُوا بِشَهَادَتِهِمْ وَ يُسْأَلُونَ : گواهی آن ها نوشته خواهد شد .

يُفْتَحُ **بَابُ** **صَالَةِ** **الْإِمْتِحَانِ** **لِلطُّلَابِ** : در سالن امتحان برای دانش آموزان **گشوده می شود**.

لَمْ يُؤَيِّدْ **كَلَامُ** **أَخِيكَ** : سخن برادرت **تأیید** **نشد** .

ذَنَبُ **حَيَّةِ** **الصَّحْرَاءِ** **يُعَدُّ** **وَسِيلَةً** **لِلصَّيْدِ** : دُم مار صحرا وسیله ای برای شکار **بشمار می آید** (شمرده می شود)

يُصَادُّ **الْحَوْتَ** **لِاسْتِخْرَاجِ** **الزَّيْتِ** **مِنْ** **كَبِدِهِ** **لِصِّنَاعَةِ** **مَوَادِّ** **التَّجْمِيلِ** :
نهنگ برای در آوردن روغن از جگرش برای ساختن مواد آرایشی **صید می شود** .

نکته :

باید بدانیم که از فعل های که مفعول ندارند مانند فعل های لازم (ناگذر) نمی توان فعل مجهول ساخت و نیز شش صیغه امر مخاطب امکان مجهول شدنشان وجود ندارد .

نکته :

باید دقت کنیم که در جمله ای که دارای فعل مجهول است یعنی فاعل ناشناس است و حذف شده است ، نباید اثری از فاعل باشد .

الْكُفَّارُ قَتَلُوا سُمَيَّةَ بعد التعذیب / قَتَلَ : فعل معلوم / و : فاعل / سُمَيَّةَ : مفعول

قَتِلَتْ سُمَيَّةُ بَعْدَ التَّعْذِيبِ . / قَتِلَتْ : فعل مجهول / سُمَيَّةُ : نائب فاعل (جانشین فاعل)

از آنجایی که اسم مفعول از فعل مجهول گرفته و ساخته می شود، مانند فعل مجهول است .

نُصِرَ الْحَقُّ : الْحَقُّ مَنْصُورٌ

صُنِعَتِ السَّيَّارَةُ فِي إِيرَانَ : السَّيَّارَةُ مَصْنُوعَةٌ فِي إِيرَانَ

يُسْتَقْبَلُ الضَّيْفُ بِالِاحْتِرَامِ : الضَّيْفُ مُسْتَقْبَلٌ بِالِاحْتِرَامِ

يُسْتَجَابُ دُعَاءُ الْأَبْوِينَ : دُعَاءُ الْأَبْوِينَ مُسْتَجَابٌ

يُجَابُ عَنْ هَذَا السُّؤَالِ فِي الْكِتَابِ : هَذَا السُّؤَالُ مُجَابٌ عَنْهُ فِي الْكِتَابِ

مثال های از مبحث (أَلْفِعْلُ الْمَجْهُولُ)

- ۱- وَ إِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ.
- ۲- يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ .
- ۳- خُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا .
- ۴- قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ .
- ۵- شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ .
- ۶- تُغَسِّلُ مَلَابِسُ الرِّيَاضَةِ قَبْلَ بَدَايَةِ الْمُسَابَقَاتِ .
- ۷- يُفْتَحُ بَابُ صَالَةِ الْإِمْتِحَانِ لِلطُّلَابِ .
- ۸- هَلْ تَعَالَجُ الْمَرِيضَاتُ؟
- ۹- تُوزَعُ الْجَوَائِزُ الْيَوْمَ .
- ۱۰- هَلْ تُضَاءُ الْمَسَاجِدُ لَيْلًا؟

النصر حليفكم

علی عابدی مدرس عربی